

Utbildnings-, kultur- och fritidsförvaltningen

Avveckling av Himmeta skola

Bakgrund

Köpings kommun liksom de flesta andra kommuner i Sverige står inför stora utmaningar när det kommer till en ekonomi i balans. Det kommunala skatteunderlaget de kommande åren urholkas av pris- och löneökningar, vilket innebär en svag real skatteunderlagstillväxt. Utbildningsnämndens prognos för innevarande budgetår visar i nuläget på ett större underskott, vilket kräver åtgärder för att i slutet av året ha en budget i balans. Flera åtgärder kommer att krävas varav ett förslag är att avveckla Himmeta skola i Köpings kommun. Förvaltningen föreslår utifrån rådande läge att avveckla Himmeta skola innan terminsstart den 20 augusti 2024.

Barnkonsekvensanalys

Den 1 januari 2020 blev Barnkonventionen svensk lag.¹

Konventionens artikel 3.1 anger bland annat att barnets bästa ska beaktas vid alla åtgärder som rör barn men konventionen anger inte på vilket sätt detta ska ske. Artikel 3.1 har dock nära koppling till artikel 12 om barnets rätt att uttrycka sina åsikter och att höras.

Alltså måste inledningsvis en bedömning göras ifall om åtgärden rör barn på något sätt och om en utredning krävs för att visa om åtgärden är för barnets bästa. Huruvida det krävs en utredning eller inte beror på åtgärdens karaktär och omfattning.

En så kallad barnkonsekvensanalys är en metod för att avgöra om en åtgärd är barnets bästa. FN:s barnrättskommitté har gett exempel på när en prövning av barnets bästa bör göras och där anges bland annat vid utarbetande av policyer, riktlinjer samt organisationsförändringar. En del åtgärder bedöms som uppenbart barnets bästa och då finns inte behov av att genomföra en konsekvensanalys.

Beslut om att avveckla en skola rör de elever som i dagsläget är elever på skolan och de barn som har erbjudits/skulle ha erbjudits en plats på skolan. För att säkerställa att barns rättigheter finns med i beslutsfattandet så upprättas en barnkonsekvensanalys.

Låt barnkonventionen vägleda

Barnkonventionen påtalar alla barns rättigheter och ska vara vägledande i olika typer av bedömningar. I denna barnkonsekvensanalys har följande artiklar identifierats och kommer att användas i analysen:

---

¹ Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter

- Artikel 2: Alla barn är lika mycket värda, har samma rättigheter och ingen ska diskrimineras.
- Artikel 3: Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas det som bedöms vara barnets bästa.
- Artikel 6: Barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling.
- Artikel 12: Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.

Flertalet av konventionens artiklar har transformerats in i annan lagstiftning, däribland skollagen. Enligt 1 kap. 10 § ska barnets bästa vara utgångspunkt för alla beslut och åtgärder som rör barn. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Det är inte självklart att bestämmelsen i skollagen ovan kan tillämpas på generella beslut om hur kommunen till exempel ska organisera sin utbildningsverksamhet; motsvarande bestämmelser i Barnkonventionen är dock tillämpliga.

Artiklarna 2, 3, 6 och 12 är konventionens grundprinciper och innebär att dessa ska genomsyra arbetet med barns rättigheter.

Lyssna till barnet och barnen

De barn som främst berörs av avvecklingen går i åk f-2 i Himmeta skola, samt de barn som bor i Himmeta och ännu inte börjat i skolan berörs. Även barn i skolålder boende i Köpings kommun med omnejd som för tillfället går i en annan grundskola påverkas också av beslutet, så till vida att de går miste om valmöjligheten att byta till Himmeta skola, samt barn boende i Köpings kommun med omnejd som ännu inte börjat skolan påverkas.

Barn som berörs av olika typer av beslut har enligt barnkonventionens artikel 12 rätt att komma till tals. Dock ska hänsyn tas till barnets åsikter utifrån ålder och mognad. I vissa fall är det heller inte lämpligt att involvera barn av olika anledningar och detta måste bedömas från fall till fall. Bedömningen är att informationen i nuläget skulle kunna göra mer skada än nytta för barnen genom att skapa oro då det fortfarande är ett förslag. Kontakt har tagits med ordförande i Himmeta föräldraförening som getts möjlighet att inkomma med sin, och andra föreningsmedlemmars syn på hur en eventuell avveckling kan komma att påverka de barn som berörs. Även företrädare som har god kännedom om skolan och barnen så som skolchef, rektor och biträdande rektor kommer att få lämna synpunkter kring förslaget.

Inhämta kunskap

Lagstiftning

I kommunallagen anges bland annat att kommunen ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet samt att i den budget som upprättas ska intäkterna vara

---

större än kostnaderna.² Effektiviseringar/besparingar genomförs om det krävs för att upprätthålla en god ekonomisk balans. SKR bedömer att kommunsektorn behöver effektivisera årligen för att upprätthålla en god ekonomi. För Köpings kommun innebär ökade kostnader kopplat till bland annat energi, livsmedel, drivmedel och pensionsavsättningar att kommunen framöver behöver spara/effektivisera för att ha en budget i balans.

När förvaltningen tagit fram förslag på effektiviseringar/besparingar så är utgångspunkten att så få barn/elever ska drabbas och att åtgärderna ska få stor kostnadseffekt. Kommunen via utbildningsnämnden har skyldighet att leva upp till de lagkrav som bland annat ställs i skollagen. Enligt skollagen ska alla ”oberoende av hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet”. Utbildningen ska också vara likvärdig.³ Av barnkonventionens artikel 2 framgår att alla barn har samma rättigheter, är lika mycket värda och får inte diskrimineras. Artikel 6 föreskriver att barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling.

Verksamheten

I Köpings kommun finns 11 grundskolor med totalt 3167 elever inskrivna (avläsning den 15 februari 2024). Himmeta skola är belägen ca 10 kilometer väster om Köping och är en glesbygdsskola med få elever. Himmeta skola är den minsta skolan i Västmanlands län. År 2013 gick skolan från en f-5 skola till en f-3 skola. Skolan är en del av Nibble skolområde där också Nibbleskolan och Skogsbrynsskolan ingår. På skolan finns en förskoleklass och en åldersblandad klass i skolåren 1–3. I skrivande stund är det 29 barn inskrivna på skolan. En eventuell avveckling av skolan skulle enligt förslag vara genomförd innan skolstart höstterminen 2024 vilket innebär att 23 elever får en direkt påverkan (9 elever har då slutat åk 3 och 3 elever ska börja i förskoleklass). Nuvarande prognos visar att det kommer vara 17 elever inskrivna i Himmeta skola skolåret 2026/2027.

En liten skola så som Himmeta är dyr att driva sett till antalet elever. Det krävs en annan personaltäthet per elev i förhållande till större skolor/fritidshem. Skolkök och lokalkostnader blir också dyrare i kostnad per elev jämfört med större skolor som kan dra nytta av stordriftsfördelar.

Studier/forskning

Om det råder skillnader i kostnader är det förhållandevis lätt att påvisa med siffror men när det kommer till andra skillnader mellan den ”stora skolan” och den ”lilla skolan” är det svårare att konstatera samband. Det finns inte så mycket forskning på området och det som finns är mestadels utländska studier. SKL publicerade år 2018 rapporten ”om sambandet mellan skolstorlek och utbildningsresultat”.⁴ I rapporten studeras sambandet mellan skolstorlek och studieresultat i årskurs 9 samt årskurs 6. Slutsatsen visar att skolstorlek har en begränsad betydelse för studieresultatet. De

---

² Kommunallag (2017:725)

³ Skollagen 1 kap. §§ 8–9

⁴ [Om sambandet mellan skolstorlek och utbildningsresultat | SKR](#)

---

elever som går på Himmeta skola går i förskoleklass och årskurs 1–3 vilket gör det svårt att använda resultatet av rapporten kopplat till studieresultat då man studerat resultat i högre årskurser. Dock finns det andra saker som nämns som kan påverka den lilla skolans vara eller icke vara utöver ekonomi och resultat. Det handlar bland annat om tillgång till bra och flexibla lokaler, förutsättningar för bra interaktiva lärmiljöer och lärares förutsättningar med arbete utanför lektionstid tillsammans med kollegor och enskilt. I en liten skola arbetar få lärare. Skolverket skriver att kollegialt samarbete ger vidgade perspektiv och kan på så sätt bidra till professionellt lärande, vilket i sin tur bidrar till barn och elevers skolutveckling.⁵ Skolverket menar att vid ensamarbete finns en risk för att man missar viktiga aspekter på grund av omedvetna eller invanda mönster. Boverket lyfter storleken på skolans/förskolans påverkan på effektiviteten, att det finns samordningsvinster med större förskolor/skolor ur ett organisatoriskt perspektiv.⁶ Att fler kan dela på gemensamma ytor så som matsalar och kök, att man har en större total personalstyrka som möjliggör flexibilitet. De skriver också att riktigt små skolor kan få en negativ inverkan på elevernas hälsa och lärande då det kan finnas en begränsning kopplat till resurser och utbud. Boverket nämnder också att det blir mer sårbart om lärare blir frånvarande eller slutar.

Erfarenheter

Eftersom Köpings kommun i närtid inte har någon erfarenhet av att avveckla en skola så finns behov av att se hur andra kommunen har gjort och hur man har resonerat vid beslut om avveckling.

I mars 2019 beslutade barn- och utbildningsnämnden i Arboga kommun att ge deras nämnd i uppdrag att utreda framtida organisation för skolor och förskolor.⁷ Syftet med organisationsöversynen var bland annat att säkerställa att undervisningen sker i bra och ändamålsenliga lokaler och att skapa en likvärdig förskola och skola där alla barn och elever har så bra förutsättningar som möjligt att nå målen. Det handlade också om att skapa en hållbar och kostnadseffektiv organisation för att kunna möta ekonomiska utmaningar i framtiden. Utredningen utmynnade bland annat i beslut om att avveckla den kommunala grundskolan (byskolan) i Medåker. Den 14 maj 2020 beslutade kommunfullmäktige om att lägga ner skolan från och med höstterminen samma år. Skolan lades således ner men öppnade igen från höstterminen 2021 som en friskola (ekonomisk förening). Det som framkom i utredningen var bland annat att lokalkostnaden per elev var högst av samtliga grundskolor, att det har varit svårt att rekrytera behörig personal, varit hög personalomsättning och att lärare som slutat sin anställning uttryckt att de känner sig ensamma då möjligheten är sämre till kollegialt lärande.

---

⁵ [Skolutveckling genom kollegialt lärande - Skolverket](#)

⁶ [Storlekens betydelse – för och nackdelar med stora eller små enheter - Boverket](#)

⁷ [Organisationsöversyn - Arboga kommun](#)

Synpunkter från vårdnadshavare (Himmeta föräldraförening)

I en skrivelse lyfter vårdnadshavarna att en stängning av Himmeta skola kan medföra flera negativa konsekvenser för barnen. En central oro är den negativa påverkan på barnens sociala samvaro och vänskapsrelationer. På landsbygden, där avstånden mellan hus är större och naturliga mötesplatser för spontanlek i nuläget är få, fungerar skolan och förskolan som viktiga platser för barnen att lära känna varandra och skapa vänskapsrelationer. Dessa relationer är även viktiga för dem senare då de kommer att följas åt hela sin skoltid. Ett exempel är bussresorna som barnen kommer att göra till och från Köping när de gått klart skolan i Himmeta. Om skola och förskola läggs ner kommer barnen troligen inte att känna varandra i lika stor utsträckning, vilket kommer att minska tryggheten för dem.

Skolan och förskolan i Himmeta har en mer personlig och nära lärandemiljö, vilket är fördelaktigt för elevernas utveckling. En nedläggning påverkar möjligheten till relationsskapande mellan åldersgrupper då både förskola och skola samverkar mycket mellan årsklasserna. Detta arbets sätt gör också att skolans lärare redan känner förskolebarnen när det är dags för övergång till förskoleklass, vilket ger en stor trygghet.

Att stänga verksamheterna kan också leda till längre vistelsetid på förskola/fritids och mindre tid för fritidsaktiviteter och återhämtning, vilket kan påverka barnens studieresultat och övergripande välbefinnande. Att ha en skola och förskola i närområdet är viktigt för barnfamiljer. Det skulle innebära längre resvägar för barnen till andra skolor och förskolor, vilket kan vara belastande och olämpligt, särskilt när det gäller de yngre barnen.

Skolan och förskolan i Himmeta fungerar som nav för social gemenskap och samhörighet. Att behålla dessa verksamheter främjar en känsla av sammanhållning och gemenskap bland invånarna, i synnerhet för småbarnsföräldrar. Många föräldrar har funnit nya bekantskaper med varandra tack vare dess verksamheter, vilket i sig ökar tryggheten för barnen.

Ekonomiska besparingar genom nedläggningen måste vägas mot de långsiktiga konsekvenserna för barnens välbefinnande och utbildning. Nedläggningen kan leda till att barnens individuella behov av stöd och hjälp inte tillgodoses på samma vis i större grupper, vilket kan påverka deras skolgång negativt. Vi hör redan att det är svårt för skolorna i Köping att få extra stöd till de barn som behöver det. I Himmeta har detta inte behövts, eftersom lärarna hinner se varje elev och ge dem den tid de behöver. Det finns flera barn med NPF-diagnoser som gynnats mycket av lugnet.

Risken finns att de ekonomiska besparingarna kompliceras av behovet av att utöka barngrupper och hantera bristen på kvalificerad personal i centrala delar av kommunen. Vi ser inte att kvaliteten på utbildningen kommer höjas när barngrupperna blir för stora. I senaste kommunfullmäktige (2024-04-08) beskrevs att mer än 50 % av personalen inom utbildningssektorn i Köpings kommun 2023 upplever arbetsrelaterad utmattning. Vi tror inte att denna börda kommer att underlättas av större barngrupper och detta kommer att påverka barnen på ett negativt

---

sätt. Vi vet också att flera av lärarna sökt sig till Himmeta skola på grund av den goda arbetsmiljön. Det finns flera familjer som aktivt flyttat från en storstadsmiljö till Himmeta där skolan varit en viktig del av varför man flyttat. Dessa familjer har erfarenheter av att barnen fått gå i stora skolor med stora barngrupper och berättar hur skolmiljön och den omgivande naturen i Himmeta främjar barnens utveckling. Vi har även fått höra från lärare i Köping att Himmatabarnen bidrar med ett lugn till deras klasser när de börjar där.

Trots eventuella ekonomiska utmaningar kan det vara mer kostnadseffektivt att fortsätta driva skolan och förskolan i Himmeta än att bygga upp nya faciliteter eller transportera eleverna till andra områden. Genom att behålla skolan och förskolan finns det möjlighet att locka och behålla kvalificerad personal i kommunen, vilket kan vara avgörande för att bibehålla kvaliteten på utbildningen.

Frågeställningar som besvarats av skolchef, rektor och biträdande rektor

Vilka negativa konsekvenser vid en avveckling kan identifieras för de elever som för närvarande går i Himmeta skola?

Närheten till skola försvinner och det blir längre till annan skola. För de elever som känner sig lugna och trygga i sin närmiljö mister den då de kommer till en större skola och en miljö de inte känner igen och är vana vid. Passande av skolbussar. Elever som behöver fritids på morgonen kan det bli ännu tidigare för vilket resulterar i långa dagar för eleverna. De elever som är i behov av ett mindre sammanhang mår väldigt bra av att få vara i Himmeta.

Eventuella positiva konsekvenser vid en avveckling?

Eventuellt för de lite äldre eleverna kan vara att man får nya kamratrelationer. Ålders adekvat undervisning i stället integrerat för åk F-3. Bättre förutsättningar för ett kollegialt lärande bland personalen leder till en kompetenshöjning och förutsättningar för att höja utbildningens kvalitet. Större närhet till fler professioner på plats (till exempel all elevhälsopersonal). En mer likvärdig fördelning av kommuns resurser till alla barn/elever i kommunen.

Hur skulle man kunna kompensera berörda elever vid en stängning av Himmeta skola?

Att man placeras på samma skola som några kompisar som man känner från Himmeta skola. Göra inskolning till nya skolan så det blir en trygg start för eleverna med att först få hälsa på, se lokaler, närmiljö och eventuellt få träffa nya klasskompisar och lärare.

Vilka effekter/konsekvenser skulle avvecklingen få för övriga grundskolor/ elever i kommunen?

Trängre på de befintliga skolorna. Större klasser blir en konsekvens.

Handlingsalternativ

Avveckla skola

Uppdraget som förvaltningen fått är att presentera olika förslag på åtgärder för att under året få nämndens budget i balans. Förslaget om att avveckla en liten skola med få elever handlar om att åtgärden ska röra så få elever som möjligt och få en stor kostnadseffekt som även ger effekt under kommande år. Det skulle inte vara möjligt att stänga så många andra skolor i kommunen då övriga skolor inte har kapacitet att ta emot ett större antal elever.

Neddragningar i samtliga skolors budget

Ett annat alternativ vore att genomföra generella neddragningar inom samtliga grundskolor i kommunen. Eftersom skolornas budget till stor del består av personalkostnader så skulle det med största sannolikhet leda till färre personal i verksamheterna. Det skulle i sin tur leda till att fler elever påverkas av försämrad kvalitet i skolan. Även de elever som går i Himmeta skulle påverkas av de generella neddragningarna.

Analys

Kommunen genom utbildningsnämnden har bland annat till uppgift (skollagen) att fördela resurser utifrån barnens och elevernas olika förutsättningar och behov, säkerställa att eleverna har lika tillgång till utbildning och att utbildningen ska vara likvärdig. Kommunen har också ett ansvar att se helheten i kommunen och ha en budget i balans.

Som nämnts tidigare så är en liten skola dyr att driva sett till antalet elever och den blir mer sårbar när det kommer till bemanning. Lokalerna som Himmeta skola består av är äldre och nedgångna vilket i framtiden sannolikt kommer att kräva investeringar för att det ska vara en likvärdig skola. Av kommunens lokalförsörjningsplan (2021) framgår att kommunen står inför kostnader kopplat till underhåll och nybyggnationer. Bland annat har beslut tagits om att bygga en ny grundskola och en ny förskola. Följdeffekten är då att man kan avveckla dyra modullösningar samt lämna byggnader i dåligt skick vilket innebär att ett större antal barn och elever får vistas i ändamålsenliga lokaler. De resurser som i dagsläget läggs på ett mindre antal barn/elever kan i stället läggas på fler barn/elever och göra skolan mer likvärdig.

En avveckling av skolan skulle innebära att barnen redan vid skolstart får börja att åka kommunalt anordnad skolbuss. Från årskurs 4 åker de barn som går i skolan buss till Nibbleskolan. De barn som är i behov av fritids innan och efter skolan har i dagsläget inte rätt till kommunalt anordnad skolskjuts vilket innebär att vårdnadshavare får ombesörja att barnen kommer dit och hem. Detta är något som både skolledning, och skolchef lyft som en konsekvens för barnen. Samtidigt är det många barn i kommunen som åker med skolbuss till sin skola, cirka 450. Köping är en förhållandevis liten kommun och Himmeta ligger tämligen nära många andra skolor i kommunen. Kommunens uppdrag är att se till att barnen får bra tillgång till bra utbildning men inte att de har rätt till en kommunalt driven skola på samma ort de bor på. Dock ska restiden vara skälig.

Idag går eleverna i Himmeta i åldersblandade klasser vilket av skolledning och skolchef nämns som en positiv effekt att eleverna i stället kan få åldersadekvat utbildning om de börjar på en annan skola. Åldersblandade klasser ställer stora krav på läraren. De nämner också att vissa barn mår bra i ett mindre sammanhang medan vissa i stället skulle kunna gynnas av att gå på en större skola med möjlighet till delvis andra kamratrelationer. De nämner också att något som barnen kan uppfatta som negativt är att de riskerar att skiljas från klasskamrater. Vårdnadshavare lyfter att

---

avvecklingen kan leda till att barnens individuella behov av stöd och hjälp inte tillgodoses på samma vis i större grupper, vilket kan påverka deras skolgång negativt. Det är huvudmannens och skolans rektors uppgift att se till att de barn som har vissa behov får dem tillgodosedda på bästa sätt, även de barn som mår bättre i mindre sammanhang.

Tidigare nämndes barnkonventionens artikel 2, att alla barn har samma rättigheter, att de är lika mycket värda och inte får diskrimineras. Även artikel 6 som föreskriver att barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling. Inget har hittills visat på att förslaget går emot artiklarna.

Föräldrarna lyfter att fler än 50% av personalen inom utbildningsnämndens verksamheter upplever arbetsrelaterad utmattning och befarar att större barngrupper kommer att inverka negativt på både personal och barn. Att i stället för att avveckla en liten skola med få elever, genomföra ekonomiska neddragningar i samtliga grundskolor skulle drabba långt fler elever och personal och även försämra kvaliteten i Himmeta skola. Då utbildningsnämndens budget till stor del består av personalkostnader skulle neddragningarna leda till färre personal i verksamheterna.

Bedöm barnets bästa

Det svårt att säga vad som är samtliga berörda barns bästa då avvecklingen kan komma att påverka olika grupper av barn på olika sätt. För barnen som redan går på skolan (exkluderat eleverna i åk 3) hade det sannolikt på kort sikt varit bäst att gå kvar på skolan och slippa byta skola innan årskurs 4. Även för den grupp av barn som bor i Himmeta och går på samma förskola så hade det varit bäst att få gå kvar på orten. Vad som är nämnda barns bästa på lång sikt är svårare att bedöma. Trots allt så består kommunens budget till störst del av kostnader kopplat till skola och omsorg. Om inte Himmeta skola avvecklas så kommer övriga verksamheter att få mindre resurser vilket leder till försämringar och sannolikt färre pedagoger i verksamheterna. Det kommer även att påverka eleverna i Himmeta både på kort och lång sikt. Vad gäller den stora gruppen barn som bor i Köpings kommun så ligger det sannolikt i deras intresse att det inte genomförs generella neddragningar i samtliga skolor. Dock så får avvecklingen i sin tur inte leda till sämre miljö på grund av att det inte finns plats för fler elever på befintliga skolor i kommunen.

Om beslutet går emot vad som är vissa barns bästa så behöver kompensatoriska åtgärder vidtas så långt det är möjligt. Förslag som har getts av skolchef och skolledning är att barnen om möjligt får gå på ny skola tillsammans med några klasskompisar och att man tidigt får besöka den nya skolan. Det är också möjligt på grund av att det är få antal elever som går på Himmeta skola att ha täta dialoger med eleverna och dess vårdnadshavare för att se till att en överkolning blir så bra som möjligt och att man ser till varje elevs behov.

Återkoppla och utvärdera

Om beslutet blir att genomföra avvecklingen av Himmets skola så är det viktigt att beslutet och effekterna av beslutet återkopplas till i första hand de barn som idag går på skolan och till deras föräldrar/vårdnadshavare. Utöver den löpande utvärdering som görs av förvaltningen i dialoger mellan verksamhet och huvudman så är det viktigt att detta beslut följs upp och återrapporeras till bland annat utbildningsnämnden i Köpings kommun.
